FILOSOFIE TUSSEN DE PALMEN I
FRIEDRICH NIETZSCHE

onderwijs **trainingen** **gesprekken**

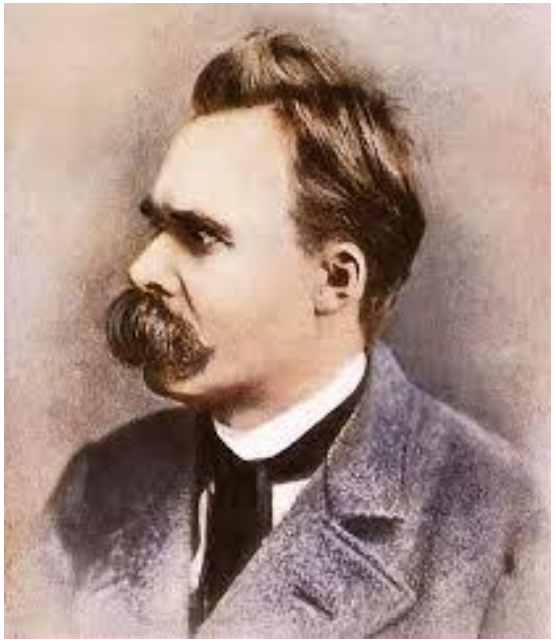

1844: geboren op 15 oktober in Rocken, de zoon van een dominee

1869: hoogleraar in Basel, vriend-schap met Richard Wagner

1872: *De geboorte van de tragedie*

1879: einde hoogleraarschap, geen vrienden meer met Wagner, begin van een 'nomadisch' bestaan

1881: (eerste) verblijf in Sils-Maria

1882: april tot november: verliefd op Lou Salomé

1886: *Voorbij goed en kwaad*

1889: 'geistiger Zusammenbruch' (in Turijn), leven als 'plant', ver-zorgd door zijn moeder en zuster

1900: hij overlijdt op 25 augustus

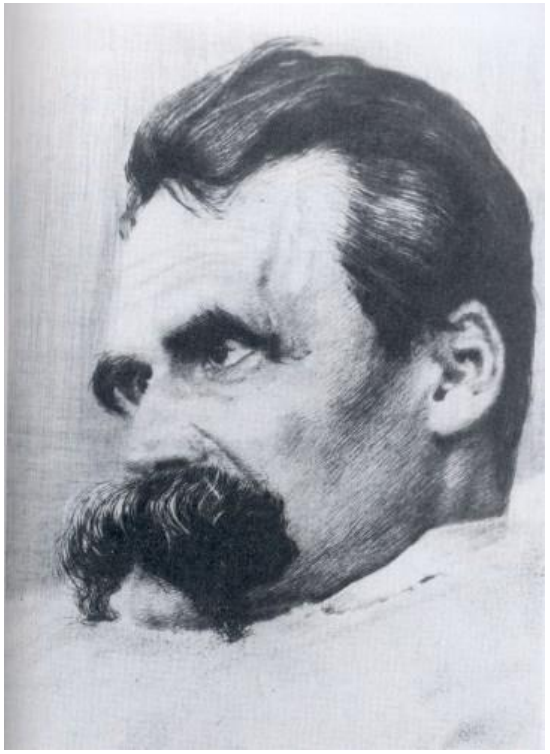

periode	1869-1879	1879-1889
levenswijze	sedentair	nomadisch
wijsgerige oriëntatie	pessimistische wilsmetafysica	vrolijke wetenschap
schrijfstijl	essay	aforisme
muzikale smaak	Richard Wagner *Tristan und Isolde*	Georges Bizet *Carmen*

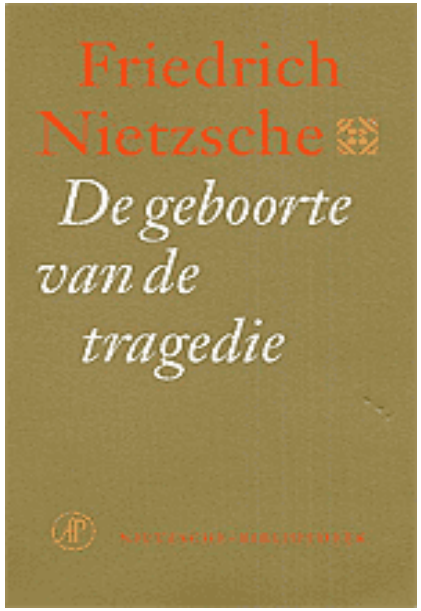
Friedrich
Nietzsche
De geboorte
van de
tragedie
NIETZSCHE-BIBLIOTHEEK

FRIEDRICH
NIETZSCHE
WAARHEID
ENLEUGEN
Waarheden zijn illusies waarvan
men vergeten is dat zij illusies zijn,
metaforen die versleten zijn en
letterlijk krachteloos zijn geworden.
BOOM KLEINE KLASSIEKEN

Friedrich
Nietzsche
De vrolijke
wetenschap
NIETZSCHE-BIBLIOTHEEK

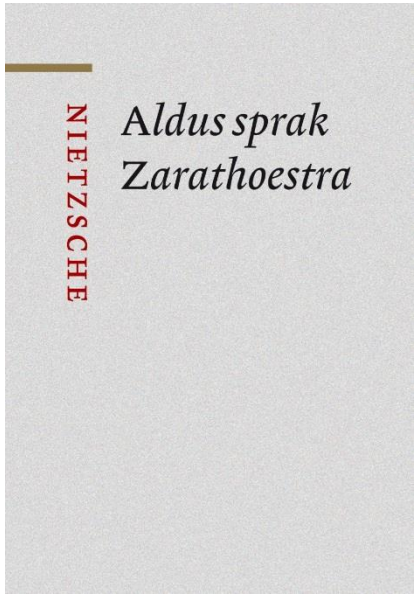
NIETZSCHE
Aldus sprak
Zarathoestra

Voorbij goed en kwaad
Friedrich Nietzsche

FRIEDRICH NIETZSCHE
Nagelaten fragmenten
[DEEL 7]
november 1887
begin 1889
SUN

FRIEDRICH NIETZSCHE

- **een keerpunt in de ontwikkelingen van de Westerse filosofie**
- **in zijn werk vindt een deconstructie plaats van het Westerse denken**
  - **kritiek op het platoons-christelijk uitgangspunt: op de fascinatie voor de ziel, de dood, de hemel en het verstand en op de zelfverloocheningsmoraal**
  - **kritiek op het cartesiaans-kantiaans uitgangspunt: op de 'soma-fobie' en de verheerlijking van de 'a-pathie'**
- **filosofie wordt door Nietzsche opgevat als levenskunst, als esthetisch-ethisch project**

LEVENSKUNST

- de mens is een kunstzinnig scheppend wezen / het leven is als een kunstwerk
- ‘god is dood’ / het leven is een kwestie van zelfbeschikking / ‘worden wie je bent!’ / tegen het nihilisme
- herwaardering van het leven, op aarde, belichaamd en door gevoel bepaald
- het perspectivisme / alles is een kwestie van interpretatie
- (wil tot) macht denken

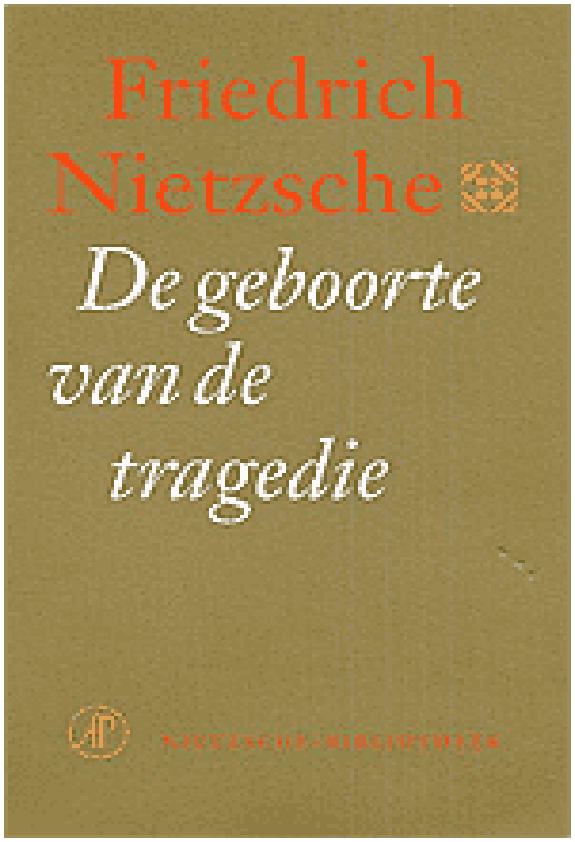
Friedrich
Nietzsche
De geboorte
van de
tragedie

DE GEBOORTE VAN DE TRAGEDIE

de ontwikkeling van de kunst is nauw verbonden met de tweeledigheid van het *apollinische* en het *dionysische* – twee aandriften / fysiologische verschijnselen, artistieke krachten:

***het apollinische* :**

de droom: voorwaarde voor alle beeldende kunst, Apollo: de god van het beeldend vermogen en het waarzeggende

met behulp van droombeelden vormt de mens zich een voorstelling van het leven, oefent hij zich in het leven

het dionysische **:**

de roes: voorwaarde voor de niet-beeldende kunst van de muziek (zang en dans), Dionysos: de god van de roes, drank, extase en waanzin

in de extase verschuift het subjectieve naar de achtergrond, vindt de verzoening van de mens met de natuur plaats, behoort de mens tot een hogere gemeenschap:

"een ieder voelt zich met zijn naaste niet alleen verenigd, verzoend, versmolten, maar één"

- **de tragedie wordt geboren uit hun wederzijdse bevruchting**
- **het dionysische komt in de muziek naar voren, het roept voorstellingen noch gedachten op maar beroert het lichaam onmiddellijk en zet het aan tot dansen**
- **het apollinische drukt zich uit in de maskers, de gezangen en het verhaal, d.w.z. in alle betekenisdragende elementen – deze structureren de dionysische chaos**
- **de dionysische inhoud komt pas tot aanschijn in de apollinische verbeelding**
- **‘uit de roes ontstaat de droom’**

- **de rol van het koor (als intermediair)**
- **de 'dood van de tragedie':**
  - **de verdwijning van het koor**
  - **de doodsteek voor de vroegere tragedie, n.l. de socratische verheerlijking van de deugd:**

    'Deugd is weten; zondigen kan men alleen uit onwetendheid; gelukkig is alleen de deugdzame'
  - **Socrates als het prototype van de *redelijke mens***
  - **de geboorte van de filosofie als *theoreia***

FRIEDRICH NIETZSCHE

WAARHEID EN LEUGEN

Waarheden zijn illusies waarvan
men vergeten is dat zij illusies zijn,
metaforen die versleten zijn en
letterlijk krachteloos zijn geworden.

BOOM KLEINE KLASSIEKEN

‘OVER WAARHEID EN LEUGEN IN BUITENMORELE ZIN’

- **een essay**
- **ding -> zenuwprikkel -> beeld -> woord ‘woord = weergave van het ding’: waarheid - conventie - leugen**
- **metaforische verhouding tussen woorden / taal en dingen / werkelijkheid**
- **esthetische verhouding tussen de mens en de werkelijkheid**
- **de mens: een kunstzinnig scheppend wezen**
- **onderscheid tussen intuïtieve mens en redelijke/stoïsche mens**

Friedrich
Nietzsche
De vrolijke
wetenschap
NIETZSCHE-BIBLIOTHEEK

DE VROLIJKE WETENSCHAP | § 125 'DE DOLLE MENS'

- **een aforisme**
- **implicaties / besef van de betekenis van de uitspraak: 'God is dood':**
  'God' is de naam voor de schepper van (a) de schepping *en* (b) een waardensysteem dat de mens als leidraad dient in het leven
  'God is dood' betekent het afscheid van een met gehoorzaamheid aan god verbonden systeem van geboden / verboden, waarden en leefregels

‘God is dood’ betekent dat wij onszelf als een waarden scheppend subject dienen op te vatten

- **het aforisme keert zich tegen het nihilisme**
- **het is de oproep om zelf waarden te scheppen en een (eerste) oproep om ‘wil tot macht’ te zijn**

NIETZSCHE

Aldus sprak Zarathoestra

ALDUS SPRAK ZARATHOESTRA

- een ‘evangelie’: een in verzen geschreven verhaal over een prediker en profeet die na jaren van meditatie van de berg is neergedaald om zijn wijsheid met de wereld te delen
- een reeks preken waarin Zarathoestra de mensen onder meer oproept
  - te beseffen dat ‘God’ dood is
  - ‘voorbij de mens’ te worden
  - het lichaam niet langer te verachten
  - je voor te stellen wat het zou betekenen voor de vormgeving van je bestaan als er sprake zou van de ‘eeuwige terugkeer van het gelijke’

de "*übermensch*":

van aap via mens naar 'voorbij de mens'
het kunstzinnig scheppend wezen dat zichzelf schept, dat wordt wat zij/hij is: een lichaam dat op aarde leeft en voelend weet dat het gaat om zelfredzaamheid en krachtig in het leven staan

maar:

voelt het kunstzinnig scheppend wezen compassie of *karuna* ?

Friedrich Nietzsche

Voorbij goed en kwaad

- **een geschrift tegen het bijgeloof aan de ziel, subject en Ik, Plato's uitvinding van de zuivere geest en het goede als zodanig en het christendom als platonisme voor 'het volk'**
- **het perspectivische als grondvoorwaarde voor het leven**
- **perspectieven/waardenschattingen zijn uitdrukking van de werkzaamheid van het instinct, ofwel: fysiologische vereisten voor de instandhouding van een bepaald soort leven**
- **de maatstaf: levensbevorderend of soortbehoudend?**

- **filosofie:**
  - **anticipatie op een these, een inval, een 'ingeving', een hartewens**
  - **een zelfbekentenis, onbewuste *memoires*, van de filosoof**
- **vraagtekens bij 'ik denk'**
- **het subject 'ik' is niet de voorwaarde van het predikaat 'denk'**
- **het (of: er) denkt**
- **de 'aandrift tot kennis' is niet de vader van de filosofie**

- **alles is een uitdrukking van de ‘wil tot macht’:**

leven scheppen

|

instandhouding van het leven

|

‘wil tot macht’

HET LEVEN ALS EEN KUNSTWERK!

- **vat de mens op als een kunstzinnig scheppend wezen**
- **vat het leven op als een kwestie van ontwerp**
- **vat het menselijk bestaan op als leven op aarde, belichaamd en door gevoel bepaald**
- **vat het bestaan op als een krachten-veld**
- **sta krachtig in het leven!**

Nietzsche's werk levert weliswaar een overtuigend pleidooi op voor dansend denken en dansend leven maar hij vat de dansende mens op *een danser zonder partner*...

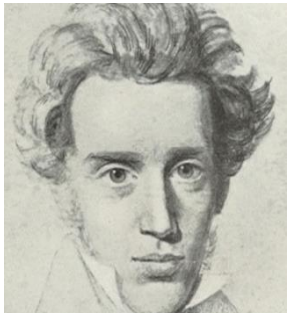

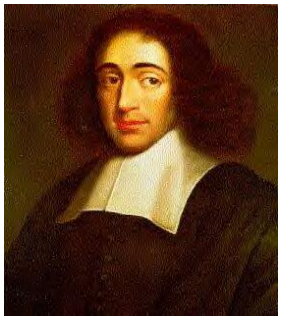

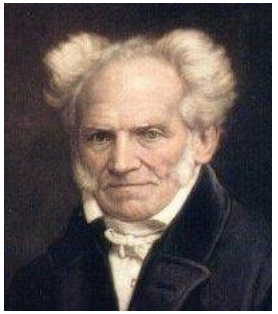

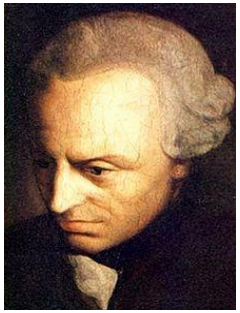

MODERNE FILOSOFEN ‘ENKELINGEN’